

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA BANK BOSHQARUVINI TASHKIL ETISHNING XORIJIY TAJRIBALARI

Ilmiy rahbar: **To‘xtaboyev Abdurashid Tursunovich**

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va menejment” kafedrası professori

Abduvaxobov Javoxirbek

Andijon davlat texnika instituti

“Menejment” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar sharoitida bank boshqaruvini tashkil etishning xorijiy tajribalari tahlil qilinadi. Raqamlashtirish jarayonlarining bank faoliyatiga ta’siri, jumladan, sun’iy intellekt, blokcheyn, katta ma’lumotlar tahlili va avtomatlashtirilgan tizimlarning qo‘llanilishi o‘rganiladi. Xalqaro banklarning raqamli transformatsiya strategiyalari, mijozlar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlar va operatsion samaradorlikni oshirish tajribalari misollar orqali ko‘rib chiqiladi. Maqolada raqamli texnologiyalarning bank boshqaruvi, xavf-xatarlarni boshqarish va moliyaviy xizmatlar sifatiga ta’siri tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, bank boshqaruvi, raqamlashtirish jarayonlari, sun’iy intellekt, blokcheyn, katta ma’lumotlar tahlili, avtomatlashtirilgan tizimlar.

Kirish. Raqamlashtirish jarayonlari bank faoliyatining asosiy jihatlariga chuqur ta’sir ko‘rsatmoqda. Bugungi kunda banklar raqamli texnologiyalarni qo‘llash orqali xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga yanada qulay sharoitlar yaratish imkoniyatiga ega. Bu jarayonda sun’iy intellekt, blokcheyn, katta ma’lumotlar tahlili va avtomatlashtirilgan tizimlar muhim rol o‘ynaydi.

Sun’iy intellekt (SI) bank sohasida mijozlarga xizmat ko‘rsatish jarayonlarini optimallashtirishda keng qo‘llanilmoqda. SI yordamida banklar mijozlarning xulq-

atvorini tahlil qilib, ularning ehtiyojlarini oldindan bilishlari mumkin [1]. Masalan, chat-botlar va virtual yordamchilar mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatish imkonini beradi, shuningdek, oddiy savollarga tez javob berish orqali inson resurslarini tejaydi. Sun'iy intellekt, shuningdek, kredit qarorlarini qabul qilishda va moliyaviy xavflarni baholashda ham qo'llaniladi, bu esa banklarning qaror qabul qilish jarayonlarini yanada tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi.

Blokcheyn texnologiyasi esa banklarda xavfsizlik va shaffoflikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Blokcheyn tizimi ma'lumotlarni markazlashtirilmagan tarzda saqlash imkonini beradi, bu esa firibgarlik va ma'lumotlarning o'zgarishini oldini olishga yordam beradi. Banklar blokcheynni to'g'ri foydalanish orqali transaksiyalarni tezlashtirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlar bilan hisob-kitoblarni yanada samarali amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Masalan, xalqaro pul o'tkazmalari jarayonida blokcheyn texnologiyasi orqali operatsiyalarni bir necha daqiqada amalga oshirish mumkin bo'ladi, bu esa an'anaviy bank tizimlariga nisbatan katta afzallikdir.

Katta ma'lumotlar tahlili (Big Data) banklar uchun mijozlar haqidagi ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Katta ma'lumotlar yordamida banklar mijozlarning moliyaviy xulq-atvorini o'rganish, segmentatsiya qilish va shunga mos ravishda maxsus takliflar yaratish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mijozlarga individual yondashuv orqali ularning sodiqligini oshirish mumkin. Shuningdek, katta ma'lumotlar tahlili banklarga moliyaviy xavflarni baholash va oldini olishda ham yordam beradi. Masalan, firibgarlikni aniqlash tizimlari katta ma'lumotlardan foydalangan holda shubhali operatsiyalarni tezda aniqlay oladi.

Avtomatlashtirilgan tizimlar esa bank faoliyatining turli jarayonlarini soddalashtirish va tezlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Avtomatlashtirish yordamida banklar kredit arizalarini ko'rib chiqish, hisob-kitoblarni amalga oshirish va boshqa ko'plab jarayonlarni avtomatik ravishda bajarish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa inson xatolarini kamaytiradi va jarayonlarni yanada samarali qiladi [2].

Avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida banklar o'z resurslarini yanada samarali boshqarishi mumkin, bu esa xarajatlarni kamaytirishga olib keladi.

Xalqaro banklar raqamli transformatsiya jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali mijozlar bilan ishlash va operatsion samaradorlikni oshirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqmoqda. Bu jarayonlar banklarning raqobatbardoshligini oshirish, xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi. Quyida ba'zi misollar orqali bu strategiyalarni ko'rib chiqamiz.

Xalqaro banklarning raqamli transformatsiyasining asosiy jihatlaridan biri mijozlar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlarni joriy etishdir [3]. Masalan, HSBC banki o'z mijozlariga yanada qulay xizmat ko'rsatish maqsadida mobil ilovalar va onlayn platformalarni rivojlantirmoqda. Ular foydalanuvchilarga real vaqt rejimida moliyaviy ma'lumotlarga kirish, hisob raqamlarini boshqarish va pul o'tkazmalarini amalga oshirish imkonini beradi. HSBC banki shuningdek, sun'iy intellektdan foydalanib, mijozlarga shaxsiylashtirilgan takliflar yaratmoqda, bu esa mijozlarning sodiqligini oshiradi.

Citi Bank ham o'z mijozlari bilan ishlashda innovatsion yondashuvlarni qo'llamoqda. Ularning "Citi Mobile App" ilovasi orqali foydalanuvchilar kredit kartalari, hisob raqamlari va investitsiyalarini boshqarish imkoniyatiga ega. Shuningdek, Citi Bankning "Citi ThankYou" dasturi mijozlarga sodiqlik mukofotlarini taqdim etadi, bu esa ularning xarid qilish tajribasini yanada qiziqarli qiladi.

Xalqaro banklar operatsion samaradorlikni oshirish uchun avtomatlashtirilgan tizimlardan va katta ma'lumotlar tahlilidan keng foydalanmoqda. JPMorgan Chase banki "CoIN" (Contract Intelligence) dasturidan foydalanib, hujjatlarni tahlil qilish jarayonini avtomatlashtirdi. Bu dastur sun'iy intellekt yordamida minglab hujjatlarni tezda ko'rib chiqish va muhim ma'lumotlarni ajratib olish imkoniyatini beradi. Natijada, bank xodimlari uchun vaqtni tejash va xatolarni kamaytirish imkoniyati yaratiladi.

Santander Bank ham operatsion samaradorlikni oshirish maqsadida robotik jarayonlarni avtomatlashtirish (RPA) texnologiyasidan foydalanmoqda. Ushbu texnologiya yordamida bankning ichki jarayonlari soddalashtiriladi va tezlashtiriladi, bu esa xodimlarning ish yukini kamaytiradi va ularni strategik vazifalarga yo'naltirish imkonini beradi.

Raqamli transformatsiya jarayonida xavfsizlik masalalari ham muhim ahamiyatga ega. Goldman Sachs blokcheyn texnologiyasidan foydalanib, moliyaviy operatsiyalarni xavfsiz va shaffof tarzda amalga oshirish imkoniyatini yaratmoqda. Blokcheyn yordamida transaktsiyalarni tezlashtirish va xarajatlarni kamaytirish mumkin, bu esa bankning raqobatbardoshligini oshiradi.

Banklar mijozlarga xizmat ko'rsatishda yangi yondashuvlarni joriy etish orqali ularning ehtiyojlarini yanada yaxshiroq qondirishga harakat qilmoqdalar. Barclays banki "Virtual Assistant" tizimini joriy etdi, bu mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatish imkonini beradi. Ushbu tizim foydalanuvchilarning savollariga tez javob berish va muammolarini hal qilishda yordam beradi.

Raqamli texnologiyalar bank sohasida boshqaruv, xavf-xatarlarni boshqarish va moliyaviy xizmatlar sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynamoqda [4]. Ularning joriy etilishi banklarning operatsion samaradorligini oshirish, mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash va xavf-xatarlarni yanada samarali boshqarish imkonini beradi. Quyida raqamli texnologiyalarning ushbu sohalarga ta'siri haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Raqamli texnologiyalar bank boshqaruvida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Masalan, sun'iy intellekt (AI) va katta ma'lumotlar (big data) tahlili yordamida banklar o'z operatsiyalarini yanada samarali boshqarishi mumkin. Katta ma'lumotlar orqali banklar mijozlar xulq-atvorini, bozor tendensiyalarini va iqtisodiy sharoitlarni tahlil qilib, strategik qarorlar qabul qilishda aniq prognozlar olishlari mumkin. Shuningdek, raqamli platformalar yordamida banklar ichki jarayonlarini avtomatlashtirishga erishmoqda. Bu esa ish jarayonlarini tezlashtirish va xatolarni kamaytirishga yordam beradi. Misol uchun, robotik jarayonlarni avtomatlashtirish (RPA) texnologiyalari

bankning kundalik operatsiyalarini soddalashtirib, xodimlarning vaqtini tejaydi va ularni strategik vazifalarga yo'naltirish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar xavf-xatarlarni boshqarish jarayonini yanada samarali qilishda muhim ahamiyatga ega [5]. Banklar sun'iy intellekt va mashinasozlik algoritmlaridan foydalanib, kredit xavfini baholashda aniqroq natijalarga erishmoqdalar. Masalan, AI yordamida mijozlarning moliyaviy tarixi va xulq-atvorini tahlil qilish orqali kredit berishda risklarni kamaytirish mumkin. Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida kiberxavfsizlikni ta'minlash imkoniyatlari ham oshmoqda. Banklar zamonaviy kiberhujumlardan himoya qilish uchun ilg'or xavfsizlik tizimlarini joriy etmoqda. Bu esa mijozlarning shaxsiy va moliyaviy ma'lumotlarini himoya qilishga yordam beradi. Kiberxavfsizlikning kuchayishi banklarning ishonchliligini oshiradi va mijozlarning sodiqligini ta'minlaydi.

Raqamli texnologiyalar moliyaviy xizmatlar sifatini yaxshilashda ham muhim rol o'ynamoqda. Mobil banking va onlayn banking xizmatlari orqali mijozlar o'z hisob raqamlariga kirish, pul o'tkazmalari amalga oshirish va boshqa moliyaviy operatsiyalarni istalgan vaqtda va joyda bajarish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa mijozlar uchun qulaylik yaratadi va banklarga yangi mijozlarni jalb qilish imkonini beradi. Shuningdek, banklar sun'iy intellekt yordamida mijozlarga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif etmoqda. Masalan, AI asosida ishlovchi chat-botlar mijozlarga tezkor javob berish va muammolarni hal qilishda yordam beradi. Bu esa mijozlarning qoniqishini oshiradi va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilaydi.

Raqamli davrda bank sohasida innovatsiyalar va yangi texnologiyalar joriy etilishi, bank boshqaruvini takomillashtirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Xorijiy tajribalar, ayniqsa, rivojlangan mamlakatlardagi bank tizimlarining muvaffaqiyatli amaliyotlari, mahalliy banklar uchun o'rganish va tatbiq etish uchun muhim manba hisoblanadi [6]. Quyida xorijiy tajribalarni mahalliy bank tizimiga tatbiq etish imkoniyatlari va bank boshqaruvini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Xorijiy banklar sun'iy intellekt (AI) va katta ma'lumotlar (big data) tahlilini muvaffaqiyatli qo'llamoqda. Mahalliy banklar ham bu texnologiyalarni joriy etib, mijozlarning moliyaviy xulq-atvorini tahlil qilishlari, kredit risklarini baholash va shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif qilishlari mumkin. AI yordamida mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish, masalan, chat-botlar orqali tezkor javob berish, mijozlarning qoniqishini oshiradi.

Rivojlangan mamlakatlarda mobil va onlayn banking xizmatlari keng tarqalgan. Mahalliy banklar ham ushbu xizmatlarni rivojlantirish orqali mijozlarga qulaylik yaratishi mumkin [7]. Mobil ilovalar orqali hisob raqamlariga kirish, pul o'tkazmalari va boshqa moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish imkoniyatlari mijozlar uchun muhimdir. Bu xizmatlarni taklif etish orqali banklar yangi mijozlarni jalb qilish va mavjud mijozlarni saqlab qolish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Kiberxavfsizlik masalalari xorijiy banklar uchun muhim ahamiyatga ega. Mahalliy banklar ham kiberhujumlardan himoya qilish uchun ilg'or xavfsizlik tizimlarini joriy etishi zarur. Xorijiy tajribalarni o'rganish orqali banklar kiberxavfsizlikni kuchaytirishi va mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishda samarali choralar ko'rishi mumkin. Bu esa mijozlarning ishonchini oshirib, bankning obro'sini mustahkamlashga yordam beradi.

Xorijiy banklarning muvaffaqiyatli raqamli transformatsiya strategiyalarini o'rganish, mahalliy banklar uchun muhim ahamiyatga ega. Banklar raqamli transformatsiya jarayonini rejalashtirishda aniq maqsadlar qo'yishi va ularni amalga oshirish uchun zarur resurslarni ajratishi kerak. Strategik rejalashtirish jarayonida xorijiy tajribalarni o'rganish, bankning raqobatbardoshligini oshirishda yordam beradi.

Xorijiy banklar mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvni muvaffaqiyatli amalga oshirmoqda. Mahalliy banklar ham mijozlarning ehtiyojlarini chuqur o'rganishi va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taklif etishi lozim. Mijozlarning fikr-mulohazalarini yig'ish va ularni hisobga olish, xizmat sifatini yaxshilashga yordam beradi. Mijozlarga yo'naltirilgan yondashuv nafaqat mijozlarning qoniqishini oshiradi, balki bankning raqobatbardoshligini ham ta'minlaydi.

Xorijiy tajribalar ko'rsatadiki, innovatsion hamkorlik bank sohasida muhim rol o'ynaydi. Mahalliy banklar fintech kompaniyalari bilan hamkorlik qilib, yangi texnologiyalarni joriy etishi mumkin. Bu hamkorlik orqali banklar yangi xizmatlarni tezda ishlab chiqishi va ularni bozorga chiqarishi mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar sharoitida bank boshqaruvini tashkil etish xorijiy tajribalar asosida yangi imkoniyatlar yaratadi. Muvaffaqiyatli tajribalar, masalan, sun'iy intellektdan foydalanish, mobil va onlayn bankingni rivojlantirish, kiberxavfsizlikni kuchaytirish va mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Mahalliy banklar bu tajribalarni o'rganib, xizmatlarini shaxsiylashtirish, mijoz ehtiyojlarini chuqur tushunish va tezkor javob berish imkoniyatiga ega bo'lishi mumkin. Innovatsion hamkorliklar va raqamli transformatsiya strategiyalari orqali banklar global moliya bozorida o'z o'rnini mustahkamlashi muhimdir. Umuman olganda, xorijiy tajribalarni o'rganish va ulardan foydalanish orqali bank boshqaruvini takomillashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish va mijozlar bilan ishonchli munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akbarjon o'g'li A. A. RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLARDA BANK TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI //Conferencea. – 2025. – T. 1. – C. 275-279.
2. Sadretudinovich A. U. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK TIZIMINI FAOLIYATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH //Miasto Przyszłości. – 2024. – T. 45. – C. 258-261.
3. Jo'rayev U. MOLIYA SEKTORI TASHKILOTLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI XALQARO TAMOYILLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH //University Research Base. – 2024. – C. 250-254.
4. Anora K., Shavkatbek E. INNOVATIVE ECONOMY AND DIGITAL TRANSFORMATION: NEW OPPORTUNITIES AND CHALLENGES //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – T. 37. – №. 4. – C. 175-180.

5. Tursunovich T. A. MAMLAKAT RIVOJINI TA'MINLOVCHI KADRLARNI TAYYORLASHNING DOLZARB MASALALARI //AndMI Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyalari. – 2024. – T. 1. – №. 1. – С. 221-224.
6. Тўхтабаев А. ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA RAHBARLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI //Научно-технический журнал «Машиностроение». – 2024. – №. 4. – С. 227-233.
7. Dariyabayevna U. G. IQTISODIYOTNI REAL SEKTORINI RIVOJLANTIRISHDA BANKLARNI ROLI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 37. – №. 3. – С. 182-191.